

Försvarshögskolan

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Maria Permatz		HOP1
Handledare		
		Antal ord: 13 999
Eric Bergelin	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete magisteruppsats, krigsvetenskap	2UK022

SVENSKA OFFICERARES UPPLEVELSE AV DEMOKRATISK KONTROLL OCH CIVIL ÖVERHÖGHET

Sammanfattning:

Studien handlar om civil-militära relationer och att militär makt styrs genom demokratisk kontroll i demokratier för att inte bli alltför stark gentemot samhället, vilket innebär att politiker har civil överhöghet över militären och officerare. Att militären ska vara tillräckligt stark för att försvara samhället, men ändå tillräckligt underordnad folkvalda politiker så de följer politiska direktiv anses av forskarna vara en paradox, och denna balans uppfattas utmanande att få till. Vidare är problemet att dagens officerare är en del av det civila samhället, och förväntas vara goda medborgare precis som folket. Detta gör att officerare riskerar att hamna mitt emellan de funktionella och samhälleliga imperativen som militären styrs av, vilket antas kunna skapa friktion. Syftet med studien är dels att omhänderta officersprofessionens egna upplevelser av demokratisk kontroll och civil överhöghet, dels att ge ett svenskt perspektiv på dessa fenomen.

Resultatet visar att såväl forskare som respondenter är överens om att demokratisk kontroll och civil överhöghet är det enda tänkbara styrsättet över militären i demokratier. Folket väljer politiker som styr samhället och genom demokratisk kontroll försvaras ordningen med civil överhöghet över militären. Vidare visar resultatet att den svenska officersprofessionen endast påverkas positivt av demokratisk kontroll och civil överhöghet samt att lojalitet gentemot politiken är en självklarhet för officerare. Systemet är inbyggt i officerskollektivet och är något officerare förhåller sig till. Uppfattningen är att officersprofessionen inte ska påverkas av demokratisk kontroll och civil överhöghet, då endast högre officerare har i uppgift att dialogisera med den politiska nivån.

Nyckelord:

Civil-militära relationer, demokratisk kontroll, civil överhöghet, officersprofessionen, Clausewitz.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	5
1.1. PROBLEMFÖRMULERING.....	6
1.2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	7
1.2.1. <i>Forskningsfrågor</i>	8
1.3. MATERIAL OCH AVGRÄNSNINGAR.....	8
1.3.1. <i>Begreppsanvändning</i>	8
1.4. DISPOSITION.....	9
2. TIDIGARE FORSKNING	9
2.1. OFFICERSPROFESSIONEN.....	9
2.2. LOJALITET.....	10
2.3. DEMOKRATISK OCH CIVIL KONTROLL.....	11
2.4. CIVIL ÖVERHÖGHET.....	12
2.5. SLUTSATS TIDIGARE FORSKNING.....	12
3. TEORI	13
3.1. PROFESSIONSTEORIN.....	13
3.2. CIVIL-MILITÄRA RELATIONSTEORIN.....	13
4. METOD	14
4.1. STIDIEDESIGN.....	14
4.2. URVAL.....	14
4.3. DATAINSAMLING.....	15
4.4. ANALYS.....	16
4.5. ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	16
4.6. KVALITET - BEDÖMNING OCH VÄRDERING VID KVALITATIVA STUDIER.....	17
5. RESULTAT	18
5.1. POLITISK STYRNING.....	19
5.1.1. <i>Styrsystem</i>	19
5.1.2. <i>Beslutsfattande</i>	19
5.2. INTERAKTION.....	20
5.2.1. <i>Dialog, relation och samspel</i>	20
5.2.2. <i>Politiskt förhållningssätt</i>	22
5.3. MILITÄR PÅVERKAN.....	24
5.3.1. <i>Politiska beslut</i>	24
5.3.2. <i>Konsekvenser</i>	26
5.4. OMVÄRLD.....	27
5.4.1. <i>Samhällsbild innan 2015</i>	27
5.4.2. <i>Nutida omvärldsbild</i>	28
6. RESULTATDISKUSSION, REFLEKTION OCH FORTSATT FORSKNING	29
6.1. RESULTATDISKUSSION.....	29
6.1.1. <i>Officerares upplevelse av demokratisk kontroll och civil överhöghet</i>	29
6.1.2. <i>Officerares påverkan av demokratisk kontroll och civil överhöghet</i>	32
6.1.3. <i>De funktionella och samhälleliga imperativen</i>	33

6.2. REFLEKTION.....	34
6.3. FORTSATT FORSKNING.....	35
7. REFERENSER.....	36
7.1. LITTERATURFÖRTECKNING.....	36
7.2. INTERVJUER.....	38
7.3. TABELLFÖRTECKNING.....	38

1. Inledning

Sedan urminnes tider har nationer velat kontrollera militären i syfte att minska dess makt gentemot samhället (Böhme et al., 1996, 93). Flera forskare menar att grunden till civil-militära relationer beskrivs i Clausewitz verk *"Om kriget"* som publicerades år 1832, vilken innebär att krig behöver ställas i relation till en treenighet mellan regeringen, folket och militären (Lambert, 2011, 158-159, Campbell, 2019, 278, 291 och Ledberg, 2019, 9).

Ledberg erkänner vikten av den militära professionen för att försvara demokratin, men menar att officerskåren behöver anpassas till staten, militären och samhället, vilket kan upplevas utmanande och skapa konflikter. Då militär verksamhet är beroende av ekonomiska medel riskerar den politiska makten att utmanas, vilket innebär att starka och välfungerande relationer behövs (Ledberg, 2019, 10-11, 141). Enligt mig är officerskåren en del av samspelet mellan politiker och militären, varvid en god dialog och respekt inför olika behov behövs. Detta innebär att officerare måste anpassa sig till politiska beslut, vilket är vad demokrati handlar om.

"Civil-militära relationer – det forskningsfält som studerar politisk styrning av militära maktmedel" anses vara en del av statens nationella säkerhetspolitik och handlar enligt Ledberg om hur relationen mellan politiker och militären fungerar i demokratier (Ledberg, 2019, 142, 148). Enligt henne är detta den centrala frågan inom krigsvetenskapen, och samhället behöver en tillräckligt stark militär som kan försvara nationen mot yttre hot, men som samtidigt är underordnad politisk makt. Detta benämns demokratisk kontroll och utmaningen är att balansera civil politisk kontroll gentemot militär effektivitet (Ledberg, 2019, 142, 148), vilket enligt Hedlund och Feaver blir en paradox (Hedlund, 2013, 137 och Feaver 1996, 150). Politiker har därmed "civil överhöghet", och äger rätt att fatta felaktiga beslut i militära frågor (Burk, 2002, 8). Ledberg menar att större delen av forskningslitteraturen är skriven med fokus på USA vilket inte anses problematiskt, då flera viktiga forskningsfrågor är generella och därför på ett fördelaktigt sätt kan användas för att studera den svenska officersprofessionen (Ledberg, 2019, 13-14).

I rapporten om *"De två kulturerna – om den civila och militära sektorns försök att styra varandra under fyra sekel"* beskrivs att styrning av militären anses vara utmanande för politiker eftersom det kräver kunskap och förståelse om militär verksamhet, vilket främjas bland annat genom allmän värnplikt och leder till samhällsförankring (Böhme et al., 1996, 109). Agrell menar dock att värnplikten blivit alltmer samhällsinriktad och att officersyrket idag anses vara ett vanligt arbete (Agrell, 1990, 206). Bristande förståelse för varandras behov leder ofta till kommunikationsproblem mellan politiker och militären (Böhme et al., 1996, förord 2-3, 106). Enligt Agrell skyllde exempelvis civila politiker och militären på varandra efter nedskärningar av Försvarsmakten efter år 1980, men ingen tog ansvar för helheten (Agrell, 1990, 204). Clausewitz menade att kriget bestod av en diplomatisk karaktär där kommunikationen avstannade och en nystart kunde ske. Kriget var därmed en fortsättning av politiken fast med andra medel (Clausewitz, 1991, 616). Min uppfattning är att officerare är en del av samhället, vilket har

utvecklats enormt sedan Huntington skrev sitt verk *"The soldier and the state"* om civil-militära relationer på 1950-talet. Därmed riskerar enskilda individer att hamna mellan samhällets krav på goda medborgare samt officersprofessionens krav. Vidare har värnpliktens vilande bidragit till att Försvarsmakten tappat folkförankring under senare år, vilket således kan innebära att färre inom politiken har insyn i Försvarsmakten idag.

Som officer till yrket sedan 25 år tillbaka är min personliga uppfattning att det kan upplevas utmanande att parera mellan Försvarsmakten, samhället och politiska beslut. Att vart fjärde år behöva ställa om vid nya försvarsbeslut, för att anpassa sig till nya inriktningar. För egen del har detta bland annat inneburit förbandsnedläggningar och upprättande av nya förband, förbandsbyten, omorganisationer och nya arbetsuppgifter att förhålla sig till. Vidare har jag upplevt att Försvarsmakten fått bidra med stöd till samhället vid exempelvis skogsbränder och COVID-pandemin, där utmaningar funnits i att balansera nya uppgifter gentemot befintliga resurser för militära kärnuppgifter.

De flesta forskare som studerar civil-militära relationer är överens om att det är en utmaning att finna balans mellan politiken och militären. Dock uppfattar jag debatten som kritisk om hur mycket, och på vilket sätt politiken bör styra militären. Då större delen av forskningen inriktas gentemot USA är min avsikt i denna studie att erbjuda ett svenskt perspektiv genom att intervjua sex pensionerade högre officerare som tjänstgjort på en sådan nivå att de upplevt samspelet mellan politiker och Försvarsmakten på nära håll. Detta för att undersöka och försöka förstå hur de upplevt demokratisk kontroll, civil överhöghet och balansen mellan civila politiker och militären i Sverige. Denna aspekt saknas enligt mig, varvid jag kommer bidra med det till ny forskning.

1.1. Problemformulering

Civil-militära relationer handlar om samspelet mellan politiker och militären i demokratier, där militären och dess verksamhet ska vara underordnad politiska styrningar. Relationen mellan civila politiker och den militära professionen har diskuterats sedan 1950-talet, och flera forskare menar kritiskt att det finns utmaningar med att få till en bra balans i detta samarbete. Genom demokratisk kontroll av militären blir demokratiska värderingar respekterade. Huntington menar att militären styrs av det funktionella imperativet som innefattar hot mot nationen och det samhällseliga imperativet som består av sociala drivkrafter, normer om hur samhället styrs samt dess institutioner. Militära organisationer som bara bejakar sociala värderingar kan ha svårt att verka militärt, men det kan även vara svårt för samhället att acceptera militära organisationer som endast skapats av funktionella imperativ (Huntington, 1957, 2). Vidare relateras imperativen till den *"civil-militära paradoxen"*, som förklarar konsten i att ha ett starkt försvar som värnar nationen, samtidigt som militären behöver följa politiska beslut för att värna demokratin (Feaver, 1996, 150). Att politiker styr militären i demokratiska samhällen beror på att den inte ska få alltför stor makt, vilket resulterar i att politiker är överordnade militären och har civil överhöghet. Enligt Burk innebär det att politiker äger rätt att fatta felaktiga beslut om militära

frågor (Burk, 2002, 8). Konsten blir att balansera de funktionella och de samhällseliga imperativen gentemot varandra, vilket utgör grunden till civil-militära relationer. Ett exempel på hur motsättningar mellan det funktionella och det samhällseliga imperativet kan te sig i Sverige är när försvarsminister Mikael Odenberg avgick i september 2007 då finansministern ville sänka försvarsanslaget med 4 miljarder kronor, vilket gick emot Odenbergs uppfattning (SVT Nyheter, 2007). Här företrädde Odenberg det funktionella imperativet. Här finns även utmaningar i att hantera officerskårens relation till staten, vilka ofta hamnar mellan de olika krafterna (Huntington, 1957, 2).

I dag pågår enligt mig en kritisk debatt bland forskare om olika utmaningar som finns med demokratisk kontroll och civil överhöghet, då politiska beslut får en direkt påverkan på militär verksamhet och officerare i Försvarsmakten. Därmed behöver officerare förstå och anpassa sig till detta, varvid jag i denna studie kommer undersöka relationen mellan den militära professionen och demokratisk kontroll. Då merparten av dagens forskning relateras till USA, är jag intresserad av att ta reda på hur detta samspel och balansen mellan politiker och militärer upplevs fungera i Sverige, då det perspektivet saknas i dagsläget.

1.2. Syfte och frågeställning

Studien undersöker relationen mellan den militära professionen och demokratisk kontroll, och avser att öka förståelsen för hur demokratisk kontroll påverkar den svenska officersprofessionen. På detta sätt kommer jag ge ett svenskt perspektiv på hur demokratisk kontroll och civil överhöghet upplevs. Genom att intervjua sex pensionerade högre officerare, från överste till konteramirals- och generalmajors grad, kommer jag ta reda på hur balansen mellan civila politiker och militären upplevs fungera i Sverige. Genom detta avser studien att bidra till forskningsfältet med en svensk kontext som utgår ifrån ett professionsperspektiv.

Med bakgrund av tidigare forskning och pågående kritiska debatt om hur balansen mellan politiker och militärer bör fungera, innebär den övergripande frågeställningen:

Hur upplevs balansen mellan politiker och Försvarsmakten i Sverige av officerare som varit i kontakt med politiken på nära håll?

Syftet med studien är dels att omhänderta officersprofessionens egna upplevelser av demokratisk kontroll och civil överhöghet, dels att ge ett svenskt perspektiv på dessa fenomen.

Målgruppen är intressant då de tidigare yrkesofficerarna haft en lång anställningstid i Försvarsmakten, har arbetat på en sådan nivå att de varit i kontakt med politiken på nära håll samt har påverkats av politiska beslut genom karriären. Att de är pensionerade och har ett långt yrkesliv bakom sig gör målgruppen representativ för den frågeställning som studien avser att besvara. Vidare innebär det att respondenterna har möjlighet att tala fritt utan att vara i beroendeställning till någon part. Utöver detta har de varit aktiva så länge, att de både upplevt perioder när Sverige och övriga Europa stått inför såväl högre som lägre hotnivåer.

1.2.1. Forskningsfrågor

Utifrån frågeställningen har följande forskningsfrågor formulerats:

- Hur upplevs demokratisk kontroll och civil överhöghet av svenska officerare?
- Hur påverkas svenska officerare av demokratisk kontroll och civil överhöghet?

1.3. Material och avgränsningar

Det empiriska materialet omfattar sex djupintervjuer med sex svenska pensionerade officerare, från överste till konteramirals- och generalmajors grad.

1.3.1. Begreppsanvändning

I denna studie utgår jag ifrån två centrala begrepp, vilka är den militära professionen och demokratisk kontroll, och relationen mellan begreppen är helt central för studien.

Den militära professionen

Den militära professionen och officersyrket definieras och sammankopplas enligt Ledberg med användning av organiserat våld, vilket karaktäriseras av expertis, ansvarskänsla, yrkesidentitet och kåranda (Ledberg, 2019, 21, 97). Detta innebär lång utbildning, erfarenhet, allmänbildning samt ett socialt ansvar att utföra arbetsuppgifter när tjänsten kräver. Det sociala ansvaret skiljer officeren gentemot andra yrken, varvid ekonomisk ersättning inte kan vara drivande till yrkesvalet. Huntington menar att om det sociala ansvaret uteblir, kan officeren inte längre verka i sin yrkesroll. Inom professionen finns en känsla av grupptillhörighet som grundas i det gemensamma yrkesvalet, disciplin, erfarenhet och vetskap om att dela det viktiga sociala ansvaret (Huntington, 1957, 7-10, 14). Vidare förklarar Ledberg att yrkesidentiteten växer fram genom socialisering, gemensamma upplevelser, förhållningssätt och varierade sätt att angripa olika utmaningar (Ledberg, 2019, 22). Huntington menar att inre drivkrafter som tro och kärlek, samt det sociala ansvaret gentemot staten är det som gör officeren motiverad till yrket, vilket både är byråkratiskt och hierarkiskt (Huntington, 1957, 15-16).

Demokratisk kontroll

Demokratisk kontroll beskrivs av Kyaw, Lambert, Caforio & Born som att civila politiker styr över den militära makten och innehar civil överhöghet gentemot militären i syfte att militären ska respektera demokratiska värderingar. Enligt Kyaw kan begreppet demokratisk kontroll likställas med civil kontroll, men civil kontroll är inte jämbördigt demokratisk kontroll då det kan existera i diktaturer och monarkier. Tanken är att politiker ska maximera makten över militären för att minska det politiska inflytandet. Detta sker genom att militären får vara rådgivare i militära frågor gentemot politikerna (Kyaw, 2021, 4, Lambert, 2011, 162 och Caforio & Born, 2006, 152-153).

1.4. Disposition

Studien innehåller sex kapitel. Efter det första inledningskapitlet beskrivs tidigare forskning inom ämnesområdet. Det tredje kapitlet redogör för professionsteorin och den civil-militära relationsteorin, vilka kommer att användas i bakgrunden av min studie. Det fjärde kapitlet beskriver vilken metod som användes för att analysera empiriska data som erhöles genom genomförda djupintervjuer. Det femte kapitlet redogör för de resultat som framkom genom analys av empirin. Som avslutning genomförs en diskussion om studiens resultat, självkritisk reflektion samt förslag till fortsatt forskning.

2. Tidigare forskning

Studien tar sin utgångspunkt i forskning från tolv olika forskare, och nedan presenterar och diskuterar jag olika teman som är kopplade gentemot demokratisk kontroll och civil överhöghet av militär makt i samhället. Dessa inkluderar officersprofessionen, lojalitet, demokratisk- och civil kontroll samt civil överhöghet.

Forskarna är ense om att civil-militära relationer ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv har sitt ursprung i Huntingtons verk *"The soldier and the state"* där grundtanken var att militären skulle vara underordnad politiken (Ledberg, 2019, 149-150). Vidare är de överens om att civil överhöghet och parlamentarisk kontroll krävs för demokratisk kontroll (Caforio & Born, 2006, 153). Militärer besitter yrkeskompetens som civila politiker behöver inför viktiga beslut, vilket kräver att både politiker och militären är lyhörda gentemot varandra (Feaver, 2011, 93). Dock råder oenighet kring hur civil kontroll mest effektivt kan uppnås, samt vad som är bäst balans mellan politikernas bestämmande och militär autonomi (Feaver, 2011, 93).

2.1. Officersprofessionen

Enligt Huntington existerar officersprofessionen på grund av meningsskiljaktigheter mellan länder, och våld används för att stärka nationens militära säkerhet. För att leva upp till detta ansvar krävs samarbete, organisering och disciplin, där gruppens behov är överordnat den enskilde individen. Tradition, kåranda och gemenskap är essentiella framgångsfaktorer för militären. Militärer lär av erfarenhet och agerar i grupp, och nationalstaten är att betrakta som en politisk organisation – där statliga politiska syften styr (Huntington, 1957, 62-65). I och med dessa faktorer är min uppfattning att officersyrket kittar samman de anställda, varvid det uppstår en stark kollegial gruppsammanhållning. Vidare menar Huntington att officerskåren blev professionell som yrkesgrupp på 1800-talet, och därmed uppstod utmaningar med civil-militära relationer. Idag anses den moderne yrkesofficern vara en del av samhället – i likhet med andra yrkeskategorier (Huntington, 1957, 19). Enligt mig riskerar det sociala ansvaret att komma i konflikt med samhällets krav på goda medborgare, exempelvis i utmaningen med att kunna vara en ansvarstagande förälder, med allt vad ett sådant ansvar innebär.

Ledberg anser att officersprofessionen behöver förhålla sig till olika krav från både staten, samhället och Försvarsmakten. Då professionen är ansvarig för att bevara samhällets demokrati, tilldelas ekonomiska medel för att kunna utföra arbetsuppgifterna. I och med detta kan officerskåren utmana den politiska makten, och behöver därmed vara underordnad politiken. Därför behöver det finnas starka och välfungerande relationer mellan de olika enheterna, vilka idag kan te sig mycket dynamiska. Professionen förväntas vara starkt bidragande till samhället och kunna lösa befintliga uppgifter som är relevanta för stunden. Därmed behöver den utbildas och anpassas utifrån nya arbetsuppgifter och uppdrag, vilket kräver en god balans mellan staten, samhället och officerare (Ledberg, 2019, 10-11, 103).

Min uppfattning är att det krävs goda relationer och en transparent dialog mellan inblandade parter för att den demokratiska kontrollen av militären ska fungera. Här handlar det om att militären behöver vara öppen och ärlig med vilka behov som finns, varvid politikerna behöver ta ställning till dessa. Detta behöver sedan vägas gentemot samhällets övriga behov. Vidare anser jag att militärer ofta får nya uppdrag och arbetsuppgifter och ideligen ställs inför nya utmaningar. Detta är inte minst nödvändigt i dagens internationella samhälle med mångkulturella samarbeten och nya komplexa uppgifter och hot att ta hänsyn till. Här är det viktigt att officerare upplever att de får den utbildning som behövs.

Enligt Huntington anses officersyrket vara begränsat och bestå av sakkunniga yrkesmän med specialkompetens. Därmed anses de sakna utbildning utöver sitt yrkeskunnande. Vidare bör inte officerare vara politiskt engagerade och vara politiskt neutrala, då det anses förminska deras professionalism och kompetens (Huntington, 1957, 70). Detta resonemang är enligt mig något inskränkt, då dagens officerare behöver alltmer kunskap för att kunna hantera befintliga arbetsuppgifter, och vara en del av det civila samhället som medborgare. Mig veterligen har många officerskollegor studerat civila ämnen utöver renodlad militär kunskap, och enligt mig bör den kunskapen tillvaratas och användas i Försvarsmakten och i samhället.

2.2. Lojalitet

Hedlund menar att höga militärer som rör sig mellan strategi och politik, snabbt behöver kunna acceptera politiska beslut för att tjäna staten. Grundregeln är att politiker beslutar om strategiska målsättningar, och militären tillser att dessa uppnås, vilket anses främja effektivitet och militär säkerhet. För att detta ska fungera utses högre militärer som rådgivare, vilka ska ha politisk lojalitet (Hedlund, 2013, 137). Enligt mig behöver officerare vara lojala gentemot politiker, då dessa är Försvarsmaktens uppdragsgivare och således även våra chefer. Vidare uppfattar jag att ens lojalitet kan skifta beroende på i vilket sammanhang militären befinner sig i.

Enligt Huntington är politiken överordnad militär makt, vilket innebär att officersyrket behöver utgöras av en lydnadskultur med en hierarkisk ordning. Varje nivå kan ge order till underordnade, varvid dessa är lojala och lyder den överordnade. Utan lydnadskulturen anses inte militären fungera, då lydnad anses vara det allra viktigaste för en militär. Lydnad kan dessvärre leda till att organisationen blir oflexibel och stel, vilket kan hämma utvecklingsfrågor.

I strid är lydnad dock essentiell, och en dygd för den militära professionen. Det är sällan som militären kan följa sina egna behov till förmån för militär lydnad och statens bästa (Huntington, 1957, 73-78). Enligt mig som officer är det intressant att resonera kring vart gränserna för lydnad går, då jag är skolad i att ta ansvar och vill bidra med kunskap på bästa sätt. Därmed är det självklart att framhålla min kompetens och uppfattning till högre chefer, vilket förväntas i min yrkesroll. Detta gör att det borde vara tillåtet för en underordnad officer att berätta för en överordnad politiker eller chef om denne är på väg att fatta ett irrelevant, farligt eller ansvarslost beslut. Frågan är om det blir några konsekvenser, eller om det ens är möjligt att som militär välja att inte följa angivna order från politiker?

2.3. Demokratisk- och civil kontroll

Kyaw, Lambert och Caforio & Born menar att militären i demokratiska stater styrs genom demokratisk kontroll, vilket syftar till att skydda demokratin genom att samhället ska maximera makten över militären och minska dess politiska inflytande. Detta innebär att militären är rådgivare till politiker avseende militära frågeställningar. Som begrepp är demokratisk kontroll en vidare benämning än civil kontroll, vilket innefattar militärens makt i förhållande till samhället, med målsättning att minimera den genom ett delat ansvarsförhållande mellan Försvarmakten och civila myndigheter (Kyaw, 2021, 4-5, Lambert, 2011, 162 och Caforio & Born, 2006, 152-153). Lambert menar att civil kontroll idag anses vara grundläggande för demokratier och används i syfte att förebygga konflikter och fred (Lambert, 2011, 162). Vidare anser Ledberg att civil-militära relationer anses fungera som bäst när det finns ett externt hot mot nationen och den inre säkerheten är trygg, då det tenderar att skapa en gemensam syn på hotbilden gentemot staten (Ledberg, 2019, 155). Enligt Caforio & Born kan demokratisk kontroll bli en utmaning för politiker i dagens samhälle med fler komplexa hot att hantera, varvid militären kan välja att avstå från att följa politikernas inriktning, till förmån för andra prioriterade arbetsuppgifter som ska lösas (Caforio & Born, 2006, 152-153). Exempel på nya hot är cyber- och virtuella hot, hybridkrigföring och gråzonsproblematik med diffusa hot, som inte har några exakta lösningar och gränsdragningar mellan krig och fred (Ledberg, 2019, 78).

Detta är något jag känner igen, och att som officer bli splittrad mellan flera viktiga uppdrag som alla ska lösas helhjärtat kan fungera en stund, men för att arbetssituationen ska vara hållbart över tid krävs ett tydligt chefs- och ledarskap, med förmåga att kunna prioritera alternativt tillskott av mer personal. Här anser jag att Försvarmakten behöver vara med i dialogen kring nya arbetsuppgifter från politiker med anledning av nya hot eller stöd till samhället. Detta för att kunna uppskatta behovet av resurser för att samtidigt kunna lösa tidigare givna arbetsuppgifter som exempelvis skarpa insatser. Här är det även betydelsefullt med en tydlig prioritering och att Försvarmakten får tillräckligt med resurser så att tilldelade arbetsuppgifter kan lösas.

2.4. Civil överhöghet

Flera forskare beskriver att civil överhöghet innebär att civila politiker har rätt att fatta felaktiga beslut i militära frågor. Genom detta kan politiker styra och kontrollera militären i demokratisk anda i syfte att minimera militär makt. Här är konsten att hitta en rimlig balans mellan militären och staten. Bruneau menar att detta innebär att politiker har mandat att bestämma om viktiga militära sakfrågor trots lägre kompetens än militärer, vilket kan missgynna nationen. Vidare menar Hedlund att det kan leda till att militärens självständighet blir begränsad och att politiker blir förvissade om att de alltid har rätt oberoende militärens råd. Här förklarar Ledberg att militärstrategiska rådgivare inte får uttrycka sin åsikt mot politiska beslut som är fattade av politiker. Vid planering av militär verksamhet sker oftast en dialog där militären tillhandahåller beslutsunderlag till politikerna, förbereder frågor och skapar direktiv och order för den militära verksamheten (Lambert, 2011, 158, Hedlund, 2013, 137, Feaver, 2011, 90, 117, Bruneau, 2018, 349-350 och Burk, 2002, 8 och Ledberg, 164).

Med tanke på att civila politiker har möjlighet att fatta beslut som går emot den militära rådgivarens förslag, är min uppfattning att det behövs en välfungerande dialog, ett gott samtalsklimat med ömsesidig lyhördhet och respekt från både politisk och militär nivå för skapa bästa möjliga förutsättningar för att ta fram militärstrategiska beslut. Vidare anser jag att militär kompetens behöver tillvaratas även om inte alla förslag går igenom, då detta torde kunna främja officerares engagemang och effektivitet gentemot politiska beslut.

2.5. Slutsats tidigare forskning

Enligt min tolkning är forskarna överens om att militär makt bör styras genom demokratisk kontroll i demokratier, och militärstrategiska beslut fattas av politiker då Försvarmakten är underordnad statsmakten. Forskarna beskriver att det finns utmaningar med att hitta en rimlig balans mellan politisk styrning av militären. Här upplevs det bli en paradox att militären ska vara tillräckligt stark för att försvara landet och folket, men samtidigt vara tillräckligt underordnad för att styras av samhället genom politiken. Politiker är beroende av militär fackkunskap och militären är beroende av politikernas syn inom samhällsfrågor, varvid det krävs lyhördhet, dialog och en ömsesidig respekt mellan varandras roller. Då officerare har krav från både samhället och staten riskerar de att hamna mitt emellan de båda krafterna, varvid starka och välfungerande relationer behövs mellan politiker och militärer. Nuvarande forskningsläge är mycket teoretiskt med fokus på USA, och omhändertar inte officersprofessionens egna upplevelser av demokratisk kontroll och civil överhöghet. Därmed finns behov av denna studie och den kommer att fylla en viktig lucka inom nuvarande forskningsfält.

3. Teori

Nedan beskrivs professionsteorin och den civil-militära relationsteorin, vilka jag kommer ha i bakgrunden för min analys. Professionsteorin används för att se om och hur respondenterna upplevde sig ha påverkats av demokratisk kontroll och civil överhöghet under deras tjänstgöringstid i Försvarsmakten. Vidare används den civil-militära relationsteorin för att se om de funktionella och samhällliga imperativen har förändrats genom respondenternas aktiva tjänstgöringstid.

3.1. Professionsteorin

Enligt professionsteorin besitter officerare komplexa expertkunskaper som gemene man inte förstår och som är viktiga för staten. Därmed behöver officerarna styra sitt eget arbete, vilket är grundläggande för att de ska lyckas. Då yrket är komplext, är det nästintill omöjligt för politiker att detaljstyra militär verksamhet (Ledberg, 2019, 22-23). Vidare är det av stor vikt att det finns en yrkesetik för att kunna verka effektivt och skapa trovärdighet i samhället (Kohn, 2013, 380-389). Enligt Ledberg menar Albäck och Öberg med flera, att det kan ses som ett osynligt kontrakt där förtroende ligger till grund för att professionen själva får bestämma om vilka som får bli officerare samt genomföra kvalitetskontroller. Detta i utbyte mot att de behöver ta stort ansvar utan hög lön (Ledberg, 2019, 23). Vidare menar Ledberg att Echevarria anser att ägandet av expertkunskapen och yrkets praktiska utförande utgör grunden för professionen enligt professionsteorin. Ifall andra yrkesgrupper kan utföra liknande arbete blir professionen utmanad, varvid dess status och professionella självständighet som yrkesgrupp kan urholkas (Ledberg, 2019, 79).

3.2. Civil-militära relationsteorin

Dagens civil-militära relationsteori redogör för demokratisk kontroll av militär makt inom demokratiska stater och balansen mellan politiker och militären (Campbell, 2019, 278, 291). Enligt Huntington påverkas militären av det funktionella imperativet som innefattar hot mot nationen och det samhällliga imperativet som består av sociala drivkrafter, normer om hur samhället styrs samt dess institutioner. Demokratisk kontroll krävs för att få balans mellan dessa krafter och för att motverka en alltför stark militär. Hedlund beskriver att det funktionella imperativet ökar vid stora yttre hot, varvid även militärens autonomi ökar. När det yttre hotet är lågt finns lägre krav på militär säkerhet, varvid det funktionella imperativet minskar (Huntington, 1957, 2, Caforio & Born, 2006, 154, Hedlund, 2013, 141-142 och Feaver, 1996, 159). Enligt Feaver sammankopplas detta även med den *"civil-militära paradoxen"* som förklarar konsten med att ha en stark militär som utgör ett starkt skydd av samhället, men som samtidigt underordnas politiken för undvika att utgöra ett hot mot demokratin (Feaver, 1996, 150).

4. Metod

I detta kapitel redogör jag för vilken metod som använts i studien såsom studiedesign, urval, datainsamling, analys, etiska överväganden samt kvalitetsaspekter.

4.1. Studiedesign

Studien är en kvalitativ intervjustudie, som bygger på individuella semistrukturerade djupintervjuer. Kvalitativa intervjuer syftar till att söka efter och finna egenskaper hos respondenterna om deras egna uppfattningar av ett fenomen. Detta innebär att svarsalternativ inte kan formuleras i förväg, och det kan heller inte avgöras om det finns något sant svar (Patel, 2019, 105). Intervjuerna var utgångspunkt för studien och genom observationerna kunde slutsatser dras. Professionsteorin och den civil-militära relationsteorin blev resultatet av forskningen, vilket gör att ansatsen är induktiv (Bryman, 2018, 49). Professionsteorin fanns i bakgrunden av analysen för att se om och hur officerare och officersprofessionen har påverkats av demokratisk kontroll och civil överhöghet under respondenternas tjänstgöringstid i Försvarmakten. Vidare fanns den civil-militära relationsteorin för att försöka identifiera om de funktionella och samhällsliga imperativen har förändrats genom åren.

Frågeställningarna utgick från en intervjuguide med övergripande teman, och frågorna ställdes i någorlunda ordningsföljd. Intervjuprocessen var flexibel då respondenterna möjliggjordes att svara fritt inom respektive fråga, och fokus låg på respondenternas erfarenheter och uppfattningar. För att respondenternas egna röster skulle komma till tals användes öppna frågor, där de med egna ord fick beskriva sina upplevelser (Esaiasson, 2017, 237). Då syftet med studien var att undersöka och omhänderta officersprofessionens egna upplevelser av demokratisk kontroll och civil överhöghet samt att ge ett svenskt perspektiv på dessa fenomen är det en konstruktivistisk och tolkande studie (Bryman, 2018, 563, 454).

4.2. Urval

Urvalskriterier till val av respondenter var att de skulle vara pensionerade svenska officerare med lägst överste eller kommandörs grad, vilka även skulle ha varit förbandschefer. Det slutliga urvalet bestod utav sex personer som tidigare varit anställda yrkesofficerare i Försvarmakten, från överste till konteramirals- och generallöjtnants grad - vilka nu gått i pension. Individerna var förbandschefer mellan åren 1993–2020. Motivering till urvalsgruppen var att respondenterna arbetat på sådan nivå att de haft tjänster där de upplevt samspelet mellan politiker och Försvarmakten på nära håll. Samtliga hade även varit förbandschefer varvid de upplevt och påverkats av demokratisk kontroll och civil överhöghet på olika sätt. Vidare har de ett långt yrkesliv med lång anställningstid bakom sig så de kan representera frågorna. Då respondenterna gått i pension gjorde jag ett antagande om att fanns en större chans till uppriktighet, då de inte befinner sig i någon beroendeställning längre. Utöver detta har de varit aktiva yrkesofficerare

så pass länge att de upplevt perioder av både högre och lägre hotbild mot Sverige med närområde. Nackdelar med urvalet är att antalet respondenter är så pass få, att resultatet inte är representativt för hela officersskåren. Vidare representerar inte urvalsgruppen officerskollektivet längre, men till deras försvar är flera fortfarande aktiva, engagerade och har nära kontakt med tidigare kollegor, varvid jag vågar påstå att de fortfarande har insyn i verksamheten. Vidare är det endast män med liknande bakgrund som intervjuas. En försvarsgren är inte representerad, vilket gör urvalsgruppen homogen och kan leda till att andra yrkesgrupper uppfattar resultatet på annat sätt. Dessa faktorer har beaktats, med antagandet att resultatet ändå kan ge en indikation.

Genom kollegor i Försvarsmakten erhöles kontaktuppgifter till lämpliga respondenter. Urvalet anses vara ett ”första-bästaurval”, även kallat bekvämlighetsurval då individerna hade rätt urvalskriterier, blev föreslagna, och var intresserade av att delta i studien (Esaiasson, 2017, 189). Samtliga tillfrågade uppfyllde dock urvalskriterierna.

Tabell 1: Förteckning över respondenter

Kön	Grad	Tidigare förbandschef	Försvarsgren
Man	Konteramiral	Ja	X
Man	Överste	Ja	Y
Man	Överste	Ja	Y
Man	Överste	Ja	Y
Man	Konteramiral	Ja	X
Man	Generallöjtnant	Ja	X

4.3. Datainsamling

Jag kontaktade respondenterna per telefon, varvid intervjutider bokades in. Inledningsvis informerades respondenterna om syftet med studien och betydelsen av deras deltagande. Därefter förklarades hur informationen skulle hanteras, vilket anses gynnsamt (Patel, 2019, 96). Mejl skickades ut med bifogat informationsbrev, samtyckesblankett, intervjuguide och en zoom-länk inför intervjun. I informationsbrevet förklarades att respondenternas medverkan var frivillig. Samtyckesblanketten besvarades genom att återsända ett digitalt godkännande med vändande mejl. Inför genomförandet av intervjuerna sammanställdes en intervjuguide med övergripande teman, vilka identifierats under genomförd litteraturgenomgång. Frågeställningarna syftade till att kunna besvara de forskningsfrågor som identifierats (Bryman, 2018, 563, 565). Huvuddelen av intervjuerna genomfördes via zoom och pågick mellan 45–70 minuter. Ljudupptagningar och transkriberingar sparades på lokal hårddisk, och i en intervju som skedde via personligt möte gjordes ljudinspelning på privat mobiltelefon. Respondenterna kunde besvara frågorna fritt och nya frågor baserades på respondenternas tidigare svar, varvid även ordningsföljden kunde justeras (Bryman, 2018, 565).

4.4. Analys

För att analysera de transkriberade texterna användes metoden kvalitativ innehållsanalys. Metoden valdes då den ansågs lämplig för att hantera transkriberat textmaterial från intervjuer, med utgångspunkt från att verklighet och sanningen är öppen för subjektiv tolkning. Metoden fokuserar på ämne och sammanhang, och belyser likheter och skillnader mellan det som studeras. Då texter har olika betydelser och innebörder, innebär det att flera olika tolkningar av samma text kan ske. Därmed bör forskaren bestämma om fokus ska ligga på manifest eller latent innehåll. Enligt Graneheim och Lundman menar Downe-Wamboldt och Kondracki et al. att det manifesta beskriver synliga och självklara delar, medan det latent visar relationer och tolkning av textens underliggande innebörd (Graneheim & Lundman, 2004, 106, 111). Denna studie innehåller både manifesta och latent aspekter.

Den transkriberade texten lästes många gånger för att få en övergripande bild. Meningsbärande enheter identifierades, varvid dessa förkortades – så kallat kondenserades utifrån manifest innehåll, för att behålla dess essens. För vidare analys skapades koder, som på en latent nivå bidrog till att informationen kunde ses ur ett annat perspektiv. Koderna skapades induktivt, vilket innebär att teorierna användes för att diskutera resultatet. Därefter grupperades koderna tillsammans med liknande koder, vilka bildade underkategorier, kategorier och slutligen ett tema (Graneheim & Lundman, 2004, 106-107). Analysprocessen resulterade i ett tema, fyra kategorier och åtta underkategorier, vilka redovisas i tabell 2. Närmare beskrivning av dessa sker under kapitel 5.

Tabell 2: Resultattabell

Tema: officerares upplevelse av demokratisk kontroll och civil överhöghet								
Kategori:	Politisk styrning		Interaktion		Militär påverkan		Omvärld	
Under-kategori:	Styrsystem	Beslutsfattande	Dialog, relation och samspel	Politiskt förhållningssätt	Politiska beslut	Konsekvenser	Samhällsbild innan 2015	Nutida omvärldsläge

4.5. Etiska överväganden

I studien beaktas forskningsetiska överväganden enligt Vetenskapsrådet, vilka beskriver dess nödvändighet för att forskningen ska uppnå en viss kvalitet i syfte att kunna använda resultatet för samhällets utveckling. Därmed behöver alla som bedriver forskning ta hänsyn till etiska frågeställningar, vilka syftar till att balansera olika intressen samt att undvika skador. Forskare behöver därmed ta hänsyn till de som deltar i forskningen, men även till de som kan påverkas av resultaten. Därmed förväntas forskaren göra sitt yttersta för att bedriva forskningen med god kvalitet, utan påtryckning från omgivningen, manipulering eller privata intressen (Vetenskapsrådet, 2017, förord, inledning, 8).

Deltagande i studien skedde frivilligt, och respondenterna fick avbryta deltagandet omgående utan anledning vid önskemål, vilket de informerades om både skriftligt och muntligt inför in-

tervjun. Respondenterna informerades om etiska rättigheter, att informationen avsågs att hanteras och förvaras konfidentiellt samt att empirin skulle analyseras. Under datainsamlingen hanterades informationen med försiktighet, och jag är ensam om att ha tagit del av underlaget. Samtycken inhämtades, vilka både finns skriftligt och är inspelade på ljudfil, och inga känsliga personuppgifter har behandlats. Genom att benämna respondenterna med olika siffror erhöj jag konfidens och anonymitet, vilka redogörs i resultatet. Svaren är anonyma, och kan således inte härledas till enskilda individer. Namn som angivits i intervjuerna är maskerade, vilket skyddar såväl respondenter som individer utanför den militära sfären.

4.6. Kvalitet – Bedömning och värdering vid kvalitativa studier

För att värdera kvalitativa studier menar Bryman att forskarna Lincoln och Guba anser att andra faktorer ska användas än den kvantitativa forskningens begrepp som reliabilitet och validitet. Begrepp som i stället används i denna studie är *"tillförlitlighet"* och *"äkthet"*. Begreppen används då det inte finns någon konkret sanning i sociala sammanhang, utan det kan finnas flera verkligheter (Bryman, 2018, 467-470). I denna studie mäts *"tillförlitlighet"* genom *"trovärdighet"*, *"överförbarhet"*, *"pålitlighet"*, och *"objektivitet"*. *"Äkthet"* mäts genom en rättvis bild. Vidare används *"reflexivitet"* för att reflektera och medvetandegöra egna värderingar (Malterud, 2001, 483).

Graneheim och Lundman menar att texter alltid har flera olika innebörder då de kan tolkas på olika sätt av läsaren, vilket är viktigt att ha i åtanke när tillförlitlighet diskuteras (Graneheim & Lundman, 2004, 106).

Trovärdighet handlar om hur forskningen uppfattas hos omgivningen (Bryman, 2018, 467). I denna studie har forskningen följt gällande forskningsetiska riktlinjer från Vetenskapsrådet. All data från intervjuerna användes i analysen och avsikten är att respondenterna kommer få ta del av studien för att kunna bekräfta eller dementera studiens relevans när studien är färdigställd. Utöver detta genomfördes datainsamlingen inom ramen för en vecka, vilket anses gynnsamt för trovärdigheten (Graneheim & Lundman, 2004, 110).

Överförbarhet är nära besläktad med begreppet validitet, och handlar om ifall studien går att överföra till något annat sammanhang eller om den kan användas för samma respondentgrupp vid ett senare tillfälle (Malterud, 2001, 484). Det är läsaren som avgör om studien går att överföra till ett annat sammanhang eller inte (Graneheim & Lundman, 2004, 110). I denna studie användes citat för att noggrant beskriva detaljer och öka läsarens förståelse (Bryman, 2018, 467-468).

Pålitlighet motsvarar begreppet reliabilitet, och innebär att forskaren detaljerat redogör för olika faser i forskningen (Bryman, 2018, 468). I studien redovisar jag urval av respondenter samt frågeställning. Handedare och kollegor på Försvarshögskolan har varit granskare, vilka läst och kommenterat studien löpande under arbetets gång. Min uppfattning är att urvalet respon-

denter är mycket homogent då det består av äldre svenska män med liknande social-, utbildnings- och yrkesbakgrund, vilket gör att de troligtvis tänker likartat. Utöver detta är antalet bara sex personer, vilket innebär att de inte representerar hela officerskollektivet. Dessa faktorer har med stor sannolikhet påverkat resultatet.

Objektivitet innebär att forskaren garanterar att denne handlat i god tro och det ska vara tydligt att forskaren inte påverkats av egna värderingar eller påverkat slutsatserna (Bryman, 2018, 470). Studien genomfördes i enlighet med gällande riktlinjer från Försvarshögskolan, och forskningsfrågor identifierades utifrån genomförd forskningsöversikt, där jag klargjort för egna uppfattningar inom ämnesområdet. Val av respondenter skedde genom kollegor från Försvarsmakten, varvid forskaren endast haft professionella relationer till respondenterna.

Äkthet innebär att forskaren ska ge en så rättvis bild som möjligt av respondenternas uppfattning inom forskningsområdet (Bryman, 2018, 470). För att uppnå detta har jag använt all data från intervjuerna i analysarbetet, samt använt citat för att tydliggöra resultatet.

Reflexivet bör användas vid kvalitativ forskning, då all forskning innehåller värderingar (Bryman, 2018, 61, 472, 549). Genom studien användes reflexivet för att reflektera över egen erfarenhet och uppfattning inom forskningsområdet. Här har hänsyn tagits till egen bakgrund och erfarenhet av att som officer i Försvarsmakten under 25 års tid ha påverkats av politiska beslut på olika sätt. Utöver officersutbildning har jag läst socialpsykologi på civil högskola och arbetat i tio år med personalrelaterade frågor och relationer, vilket sannolikt påverkat mitt val av studie. Därmed finner jag det intressant att studera interaktionen mellan människor. Medvetenhet om detta har gjort att forskningen skett på ett neutralt sätt med studiens syfte i fokus.

5. Resultat

Här redogörs resultatet som framkom genom analys av data från intervjuerna, och för att tydliggöra detta visas även citat från respondenterna. Tema som framkom i analysprocessen var *"Officerares upplevelse av demokratisk kontroll och civil överhöghet"*. Kategorier var *"Politisk styrning"* med underkategorierna *"Styrsystem"* och *"Beslutsfattande"*, *"Interaktion"* med underkategorierna *"Dialog, relation och samspel"* och *"Politiskt förhållningssätt"*, *"Militär påverkan"* med underkategorierna *"Politiska beslut"* och *"Konsekvenser"* samt *"Omvärld"* med underkategorierna *"Samhällsbild innan 2015"* och *"Nutida omvärldsläge"* där samtliga delar – både enskilt och tillsammans leder till att besvara syftet.

5.1. Politisk styrning

Denna kategori redogör för hur respondenterna uppfattar den politiska styrningen av Försvarsmakten genom demokratisk kontroll och civil överhöghet samt hur beslutsfattande från regeringen till Försvarsmakten går till.

5.1.1. Styrssystem

Enligt resultatet var samtliga respondenter eniga om att demokratisk kontroll och civil överhöghet är ett självklart styrsätt att försvara demokratiska värden. Genom demokratiskt välordnade val väljs politiker, vilka tilldelas ansvar för ledning av samhället. Folket styr genom politiken och militären försvarar detta, vilket innebär att politiker bestämmer vad som sker i samhället och förväntas fatta svåra beslut som exempelvis mobilisering. Positivt med styrsystemet är att politiker förväntas inhämta försvarspolitisk kunskap och att de tar ett övergripande ansvar. Som negativt angavs risk för pendeleffekt när nya val sker vart fjärde år, vilket riskerar avsaknad av kontinuitet. Detta upplevdes mellan 1980-2015 och resulterade i bristfällig långsiktig planering, vilket Försvarsmakten behöver för att bygga upp personell kompetens och nya materielsystem. Genom demokratisk kontroll försvaras ordningen med politisk överhöghet över militären och uppfattningen är att svenska officerare vill ha det så. Vidare ansågs styrsystemet vara en anledning till att vilja bli officer, och uppfattningen var att det endast är positivt för officersyrket och att det troligtvis inte finns någon annan åsikt bland officerare, då det motsatta hade varit militärdiktatur eller militärkupp (R1- R6).

Att vi har det här styrsystemet är en orsak till att jag blev officer en gång i tiden. Att skydda vårt land och vårt demokratiska styrsätt, det var en tungt vägande del i varför jag appellerades till yrket. Folket styr genom politiken. Det funkar för mig, och då är jag beredd att försvara det” (R2).

5.1.2. Beslutsfattande

I resultatet redogörs processen för beslutsfattande från regering gentemot Försvarsmakten. Inledningsvis ger försvarsbeslut en inriktning till Försvarsmakten och därefter kommer årliga beslut i regleringsbrevet. Utifrån regeringens inriktning läggs ett uppdragsförslag från Försvarsmakten in till regeringen och därefter fattas beslut. Inga militärer är med i det riktiga beslutsfattandet. Försvarsmakten får lämna förslag till långsiktiga inriktningar med olika kostnadsnivåer och därefter fattar statsmakten beslut om eventuella justeringar. Därmed är det regeringen och kollektiva beslut från statsmakten som fattar beslut över Försvarsmakten och inte enskilda ministrar eller politiker. Dialogen genomförs i form av regelstyrda dialoger, vilket respondenterna anser vara en välfungerande statlig budgetprocess där endast högre officerare i Högkvarteret påverkar. Överbefälhavaren och chefer på Försvarsdepartementet har inbördes diskussioner där utfallet används som underlag, och slutligen gör politiker egna avvägningar. Därefter

följer Försvarmakten regeringens beslut, och anger eventuella konsekvenser som uppstår av beslutet (R1).

”Vad gäller besluten från politiker så är det försvarsbeslut som ger en inriktning och sedan är det årliga beslut i regleringsbrevet, och utefter den inriktning som man får från regeringen så är det ju frågan om att lägga uppdragsförslag från Försvarmakten in till regeringen och därefter så fattas det beslut” (R1).

Den statliga budgetprocessen upplevdes av respondenterna vara välfungerande, där Försvarmakten inkom med konsekvensanalyser på politiska inriktningar, och därefter justerade den politiska nivån. Även Förvarsberedningar fungerade bra, då oftast en militär rådgivare fanns med och förklarade olika sammanhang. För respondenterna var det självklart att politiken styrde och fattade beslut, oavsett om de var nöjda eller inte. Idag används målstyrning för omhändertagande av regleringsbrev och inriktningsbeslut i stället för tidigare detaljstyrning som ansågs vara kontraproduktiv. Målstyrning innebär att flera olika arbetssätt kan användas för att uppnå målsättningar vilket uppskattas av respondenterna. Vidare ansågs det vara viktigt så att långsiktighet kan uppnås.

Förbandschefer deltog inte i dialoger inför beslutsfattande och hade oftast inget med politiker att göra, utan verkställde beslut som kom från högkvarteret kopplat till fattade försvarsbeslut. Här låg det på eget initiativ att bjuda in politiker på studiebesök för att skapa förutsättningar till förståelse och dialog (R1, R2, R3, R5, R6).

5.2. Interaktion

Kategorin redogör för hur respondenterna uppfattade interaktionen mellan politiker och Försvarmakten genom dialog, relation och samspel samt hur de uppfattade det politiska förhållningssättet gentemot militären.

5.2.1. Dialog, relation och samspel

Respondenterna har en bred erfarenhet av att dialogisera med politiker och har bland annat representerat Försvarmakten som experter i Förvarsberedningen, utformat förslag till kommande regleringsbrev, varit delaktiga inför försvarsbeslut samt deltagit i redovisningar på Förvarsdepartementet. Grunden är en dialog som föregår försvarsbeslut, och respondenterna uppfattade att politiker och Försvarmakten hade öppna och löpande dialoger vilka klargjorde anslag som behövdes för olika uppgifter. Under tidigt 2000-tal ville politiker och Försvarmakten åt olika håll, varvid respondenterna upplevde dialogen som otydlig. Dialogerna skedde via politiska tjänstemän på Förvarsdepartementet och Försvarmaktens synpunkter bereddes. Inför viktiga militärstrategiska beslut fördes dialog mellan Förvarsdepartementet och överbefälhavaren, chefen för ledningsstaben eller stabschefen. Den slutliga dialogen inför beslutsfattande

sköttes normalt av överbefälhavaren, vilken var representant i försvarsutskottet från myndigheten. Respondenternas uppfattning var att båda parter behöver ha en tydlig dialog på lång sikt, vilket således även kräver kontinuerliga dialoger varvid regelbundna möten skedde mellan Regeringskansliet och Försvarsmakten på veckobasis. Politikerna uppfattades vara väl insatta i läget, och de försökte följa Försvarsmaktens råd när de kunde. Respondenterna ansåg att de fick komma till tals och särskilt bra ansågs dialogen vara när besluten väl fattats. Enligt respondenterna bör endast högre officerare på Försvarsmaktens Hökvarter beröras av relationer mellan politiker och militärer. Här är goda dialoger en förutsättning för att myndigheten ska accepteras av samhället (R1- R6).

”En bra styrning, och en bra dialog mellan civilt och militärt är förutsättningar för att vi också ska få Försvarsmakten åt rätt håll, och få acceptans utav samhället...” (R4).

Respondenterna uppfattade balansen mellan politiker och militären som dynamisk, och att den har skiftat genom åren beroende på Försvarsmaktens olika uppdrag. Flera respondenter uppfattade en relativt hög misstro mellan politiker och Försvarsmakten under tidigt 2000-tal när många förbandsnedläggningar skedde. Här upplevde respondenterna att politiker förutbestämt vilka förband som skulle läggas ner. Likaså när Försvarsmakten skulle arbeta internationellt fanns en rejäl obalans i politikernas syn på hur Försvarsmakten skulle användas, men även på myndighetens syn på sig själva. Vidare fanns friktioner i samarbetsklimatet och en viss försiktighet kunde skönjas genom att Försvarsmakten inte tordes vara tillräckligt tydlig och ärlig gentemot politikerna. Att balansen var otydlig påverkade det nationella försvaret negativt. Försvarsmaktens behov behöver dock ställas i relation till samhällets övriga behov och arbetssättet upplevs av respondenterna vara inarbetat och naturligt. En respondent menade dock att balansen blev bättre genom internationella insatser, vilket ökade de politiska förväntningarna. Sedan 2015 finns en stor politisk enighet om en långsiktig strategisk plan inom det försvars- och säkerhetspolitiska området. Idag upplever respondenterna att balansen är konstruktiv med ett högt förtroende och stor förståelse mellan båda parter, vilket är viktigt för såväl Försvarsmakten som samhället. Vidare menar respondenterna att politiker idag är lyhörda och vill fatta beslut i den riktning som Försvarsmakten föreslår och att balansen har utjämnats. Tidigare militära nedskärningar var logiska, vilket Sverige var långt ifrån ensamma om, då det saknades tydligt definierade hot (R1-R6).

”Det positiva är att med den här modellen så åstadkommer man en balans gentemot övriga behov samhället som man kanske inte på ett lika tydligt sätt hade fått om situationen hade varit omvänd, eller att militären hade varit helt autonom och fått regera” (R2).

Enligt resultatet är officerare fostrade till att vara lojala gentemot politiker och att följa politiska beslut. Dock uttrycker de sin uppfattning och anger konsekvenser, men när beslut är fattat finns respekt och förståelse för olika politiska ställningstaganden. Dock kan lojaliteten mellan politisk nivå och Försvarsmakten variera beroende på vilken tjänstgöringsplats respondenterna befunnit sig på. Kutym är dock att vara lojal mot chefen på ens tjänstgöringsplats och att aldrig

tala illa om Försvarsmakten på Försvarsdepartementet då lojalitet är ett adelstecken för de flesta officerare (R1-R6).

”Ja, det snygga svaret hade väl varit hos Försvarsmakten, men det blir ändå någonstans mitt emellan... särskilt när man satt i rollen på försvarsdepartementet, då förväntas man ju också jobba åt departementet” (R4).

Enligt respondenterna är politiker att betrakta som officerarnas arbetsgivare, varvid de sätter ramarna och talar om vilka uppgifter som ska lösas. Nya uppgifter accepteras utan problem i Försvarsmakten och officerare gör som de blir tillsagda, vilket varken upplevs konstigt eller problematiskt. Detta innebär även att det inte finns någon risk att Försvarsmakten inte följer politiska beslut. Som officer är det självklart att följa demokratiskt fattade beslut, och om det inte är möjligt ansågs det lämpligt att byta yrke (R2, R4, R5, R6).

”För mig är det självklart, att är det ett politiskt beslut fattat, då följer man det antingen man vill eller inte, det är självklart! Och skulle man inte kunna leva med det politiska beslutet i demokratisk anda som är fattat – då får man sluta, tycker jag... det finns säkert många andra kul saker man kan syssla med” (R6).

5.2.2. Politiskt förhållningssätt

Av resultatet framgår delade meningar om huruvida politiker upplevs ta ansvar gentemot Försvarsmakten eller inte. En respondent upplevde att politiker definitivt tar ansvar, speciellt vid känsliga skarpa lägen. Andra respondenter menade att politiker kan ha svårt ta ansvar när beslut inte fallit väl ut, och att det förkommit att Försvarsmakten fått bära skuld för dessa. Exempel är när Försvarsmakten anklagades för att ha skapat ”svarta hål” i planeringen när anslagsförordningen förändrades, vilket innebar att cirka 10,6 miljarder sänktes kopplat till materielplanen. Försvarsmakten kunde bevisa att förändringen innebar att materielen betalades två gånger och att myndigheten förlorade 8,6 miljarder. Försvarsdepartementet delade Försvarsmaktens uppfattning, men finansdepartementet hade en annan uppfattning vilket senare kunde bevisas inför riksdagen. Därmed fanns inget överutnyttjande och Försvarsmakten spräckte aldrig budgeten. Ytterligare exempel är när politiker bestämde sig för att reducera materielanslaget, varvid olika materielssystem och materielinköp ströks ur materielplanen trots avrådan från Försvarsmakten. Senare fick myndigheten kritik då exempelvis skyddet till fordonen i Afghanistan hade strukits, varvid politikerna glömt att detta strukits av dem själva i ”Genomförandegruppen”. Ett problem idag är att Sverige ännu inte är medlemmar i NATO, och att nedläggning av Försvarsmakten gjordes utan att vara medlemmar i någon allians. Alliansfrihet ställer höga krav på en nation, då den ska kunna försvaras utan hjälp från någon. Politiker behöver därmed även ta ansvar för landet inom de alliansfria frågorna. De flesta respondenter anser dock att politiker oftast gör sitt bästa, och har förståelse för att de även behöver ta hänsyn till andra viktiga faktorer i samhället (R1, R3, R4, R5, R6).

”Politiker, åtminstone enligt min upplevelse, har lite svårt att ta ansvar för de beslut man fattar, utan oftast när det händer något som inte blir bra, något fel i planeringen eller något sådant, så är det alltid myndighetens fel och aldrig regeringens fel - ansvaret är lätt att delegera ner till myndigheten när det inte går som man tänkt sig... så att, oförmåga att faktisk ta ansvar och vara rakryggad är ibland lite irriterande” (R5).

Vissa politiker uppfattades av respondenterna ha en relativt låg kunskap och insikt om försvarspolitiska frågor, eller att fakta saknats innan beslut skulle fattas. Detta anses dock ha blivit bättre under senare år. Därmed bör det ställas krav på att representanter i försvarsutskottet sätter sig in i frågorna och att de är intresserade av försvarsfrågor. Det är acceptabelt att vara novis inledningsvis, men sedan förväntas politikern lära sig helheten genom att exempelvis besöka förband och se hur verksamheten fungerar. Att militärer har mer sakkunskap anses naturligt, men politiker bör ha en övergripande syn om mycket, varvid ointresserade individer inte anses vara goda representanter i en demokrati (R4, R6).

”Det är väl i och för sig upp till riksdagen och de politiska partierna att se till att man håller sig välorienterad i de här frågorna, men det återspeglas väldigt tydligt just i den kategorin – försvarspolitiker att vissa är väldigt engagerade och intresserade, och andra kan man fundera på vad de gör i försvarsutskottet överhuvudtaget, eller kallar sig försvarspolitiker – om jag drar det till sin spets” (R4).

De flesta respondenter upplevde att politiker uppskattade och tillvaratog militär kompetens, framför allt från Försvarsdepartementet vilka uppfattades vara lyhörda och artiga, och sällan har någon blivit illa bemött eller nonchalerad. En respondent menar dock att politiker under en period inte lyssnade överhuvudtaget, och att det då fanns ett misstroende mellan varandra som ledde till bristande lyhörddhet och tillit. Under senare tid upplevde respondenterna dock att politiker definitivt lyssnade på den militära sakkunskapen. En respondent beskrev exempelvis hur nära kontakter och samarbeten ökar förtroendet gentemot varandra, och att relationer mellan militärer och politiker är personberoende. Då politiker saknade kunskap inom ämnesområdet, litade de på fullt på Försvarsmakten och dess professionalism (R2-R6).

”I stort sett tycker jag att man tillvaratar vår kompetens – man är rätt lyhörd i försvarsdepartementet skulle jag vilja säga, det är ju vårt sakdepartement. Men finansdepartementet är som det alltid har varit – de kör alltid över alla fackdepartement, så det är en helt annan sak egentligen” (R5).

5.3. Militär påverkan

Denna kategori presenterar hur officerarna upplevde sig påverkas av politiska beslut och olika konsekvenser som dessa beslut ledde till.

5.3.1. Politiska beslut

Resultatet visade att under tidigt 2000-tal kom internationella insatser att bli huvuduppgift för Försvarmakten, och därmed kom nya arbetsuppgifter att konkurrera med tidigare huvudfokus på det nationella försvaret. Enligt respondenterna är detta helt naturligt, då Försvarmakten behöver förändras i takt med samhällets utveckling och nya behov. Att myndigheten exempelvis bidrar med stöd till det civila samhället, vid naturkatastrofer och stöd till polisen med resurser anses därför rimligt. Samtliga respondenter var överens om att de fått tillräckligt med utbildning för att kunna vara chefer i dagens internationella samhälle med nya komplexa hot att ta hänsyn till, och de upplevde möjligheten till kompetensutveckling som fantastisk. Flera hade även studerat utomlands vilket bidragit till andra perspektiv och djup kunskap (R1-R6).

”de utbildningar som jag fått i Sverige har också bidragit till en ökad förmåga att kunna vara chef i olika situationer och kunna hantera komplexa beslut” (R2).

Respondenterna uppfattade dock en risk med att utbilda sig alltför mycket, då det bidrar till minskad produktionstid vilket leder till mindre erfarenhet. Därmed behöver officerare vara på olika befattningar såsom exempelvis på trupp, i stab eller att vara utomlands. Att succesivt flyttas uppåt i alltmer komplexa befattningar upplevs vara ett fantastiskt system, där respondenterna utvecklats i lagom takt vilket främjar systemet (R2, R5, R6).

”Att fått möjlighet att sitta på stolar som succesivt har flyttats uppåt också på trappstegen så det har blivit mer och mer komplext i lagom takt. Det systemet har varit helt fantastiskt” (R2).

Respondenterna hade dock delade meningar om ifall civil kompetens hos officerare blir tillvaratagen och att det kan bero på typ av utbildning eller vad personen gjort. Här beskrevs hur flertalet officerare som arbetat civilt och kommit tillbaka blivit åsidosatta. Dock finns goda exempel som sjukvårdspersonal, mariningenjörer eller personalchefer, vilka specialiserats inom ett område där den militära bakgrunden uppfattats vara fördelaktig. Sämre exempel är Försvarmaktens doktorandprogram där officerare disputerade i olika ämnen, utan att det fanns en tanke på vad kunskapen skulle användas till. Individerna hamnade därefter på tjänster där de inte hade någon nytta av sin kunskap. Respondenterna var överens om att Försvarmakten borde bejaka personal som har annan kunskap att bidra med, och att det framöver troligtvis behövs ett personalflöde eftersom framtida officerare förväntas pendla mellan Försvarmakten och civila arbeten under individens yrkesliv (R1-R6).

”Det beror lite på vad man har gjort, och vad man har fått för utbildning vid sidan av - och egentligen skulle Försvarsmakten bejaka detta, för de blivande officerarna kommer inte att vara kvar så länge. De kommer att försvinna ut, och de kommer att komma tillbaka. Vi kommer ha ett flöde fram och tillbaka, då måste också Försvarsmakten vara beredd att hantera detta” (R4).

Respondenterna förklarade att tilldelning av resurser och prioritering av arbetsuppgifter sker via den statliga budgetprocessen, vilket innebär att Försvarsmakten kommer in med förslag, och statsmakterna ger en inriktning på vad som ska gå till exempelvis utbildning, personal, materiel samt underhåll. Uppfattningen var att det alltid förekommit diskussioner om tilldelade resurser. Respondenterna upplevde att Försvarsmakten använder tilldelade medel på bästa sätt och därefter rapporterades målsättningar kvartals-, halvårs- och årsvis. Vidare förklarades att politiker behöver vara medvetna om att när Försvarsmakten gör en sak så påverkas något annat, då myndighetens uppgifter grundas i en tydlig krigsorganisation varpå Försvarsmaktens resurser används ur den. Otaliga gånger fick respondenterna *”trolla med knäna”* för att lösa uppgifter, vilket bland annat upplevdes under internationella militära insatser både i Mali och Afghanistan, där Försvarsmakten hade många bristbefattningar under en alltför lång tid vilket resulterade i att samma personer fick åka ut flera gånger. Detta ledde även till att krigsförbandet saknade en ordentlig bas att stå på. Respondenterna var även tydliga med att behovet av resurser för militär verksamhet inte bara handlar om pengar utan även om tid, personal, övningsverksamhet och samövningsfaktorer (R1, R4, R5, R6).

”Mer resurser - det är inte bara pengar som många politiker tror - får man bara mer pengar så löser de det här...det finns en tidsfaktor, när det inte går att lösa...det finns en personalfaktor, en övningsfaktor och en samövningsfaktor inom militära stridskrafter - det går inte så fort som de tror, och man kan inte göra allt med ett visst antal människor, det säger sig självt” (R6).

Enligt respondenterna upplevdes beslut från politiker oftast vara motiverade och välgrundade utifrån underlag som Försvarsmakten skickat in. Exempel på några bra och välgrundade beslut som tagits av politiker var att industriell kompetens funnits inom Sverige, vid Försvarsbeslut 2015 fanns en stor lyhörddhet bland politiker, vilket förstärktes år 2020 genom att kraftiga ekonomiska resurser tillfördes. Samtliga respondenter var även eniga om att beslutet om NATO-anslutningen var välgrundat. Exempel på konstiga beslut var *”ratiokravet”*, vilket innebar att Försvarsmakten skulle rationalisera verksamheten med 1–1,5 procent varje år utan att minska effektiviteten, vilket slutligen ledde till att myndigheten behövde skära i förmågor då det inte gick att rationalisera mer. Vidare var att den allmänna värnplikten lades vilande under en alltför lång tid, vilket resulterade i att olika sociala samhällsklasser inte längre träffades på ett naturligt sätt. Värnplikten ansågs av respondenterna vara en *”smältdegel”* vilket är viktigt i dagens samhällsutveckling där utanförskap och avståndstagande förekommer. Ytterligare ett konstigt beslut var när Sverige bäst skulle försvaras i Afghanistan och utlandstjänstgöring kom i fokus, vilket försvagade Sveriges nationella försvar, varpå kompetent personal slutade. Viktigt att ha i åtanke är att besluten grundades på vad som ansågs lämpligt för stunden och att en utvärdering

först kan ske efteråt, och respondenterna hade full förståelse för att det inte alltid är lätt att jämka alla behov (R1-R6).

”Försvarsbeslutet 2015, lade grunden... det var där pendeln slog om på riktigt... 2020 förstärkningen av det, när man började tillföra substantiella ekonomiska resurser - att själva övergå på viss inrådan, till målstyrning i stället för detaljstyrning, också otroligt viktigt, så att man får den här långsiktigheten, för det är det som behövs... och NATO-anslutningen tycker jag på ett personligt plan är väldigt klokt i dessa tider” (R2).

5.3.2. Konsekvenser

Respondenterna var överens om att officersprofessionen enkom påverkas positivt av demokratisk kontroll och civil överhöghet samt att lojalitet gentemot den politiska makten är nedärvt hos officerskollektivet, vilket de förhåller sig till. Vidare är uppfattningen att officersprofessionen inte bör påverkas av demokratisk kontroll och civil överhöghet, då endast höga officerare ska föra dialog med den politiska nivån. Dock leder okunskap och bristande förståelse för politisk styrning till att Högkvarteret ofta får stå till svars för saker som är fattade i god politisk och demokratisk ordning. Officerare försvarar demokratin och står för det yttre skyddet av samhället. Därmed bör de vara ansvarstagande, lojala och vilja bidra till samhället. Dessutom behöver officerare acceptera nya arbetsuppgifter från politiker utifrån rådande behov (R1-R6).

”Egentligen inte något, därför att det är rätt viktigt tycker jag att de som ska föra den här dialogen med den politiska nivån är officerare på högre nivå som har en god erfarenhet och kunskap om sitt område, så att de som är krigare – ute till sjöss, i luften och på land, de ska genomföra sin krigföring och sina uppgifter enligt det de har utbildats och tränats för – de ska inte påverkas av det här, så att... Låt dem sköta kriget, så sköter högre nivån på Högkvarteret inriktningarna enligt de politiska besluten” (R1).

Enligt respondenterna påverkas officersprofessionen både positivt och negativt av politiska beslut. Positivt är att professionen tillåts verka inom ramen för tilldelade uppgifter, vilket anses vara en frihet att kunna lösa givna uppgifter på eget sätt och ha utrymme för egna beslut. Negativt påverkas professionen om resurserna är otillräckliga, vilket leder till frustration. Även vid kraftfullt höjda anslag kommer behoven alltid överstiga anslagen, då officerare vill lösa uppgifter med bästa förutsättningar och hög ambitionsnivå. Dagens tillväxt av det nationella försvaret kommer sannolikt påverka officersprofessionen då det samtidigt pågår stöd till Ukraina, ökning av skarpa insatser och förberedelser inför NATO. Genom att lära av andra kommer officersprofessionen sannolikt att bli bättre. Framför allt berörs högre tjänstemän, officerare i Högkvarteret, förbandschefer och chefer för militärregioner av att inte uppnå planerade målsättningar. Enskilda officerare kan få en negativ påverkan genom att tilldelas en alltför stor arbetsbelastning med otillräckliga resurser, vilket leder till frustration och trötthet. Detta anses vara något som officerare behöver förhålla sig till, då det snarare är en regel än ett undantag, vilket gör att de flesta ”biter ihop” och levererar tills de inte orkar mer. Då både arbets-

tid och antal personal är begränsad kan inte alla uppgifter levereras. I bästa fall finns en prioritetslista, men i värsta fall försvinner arbetsuppgifter utan kontroll. Vidare angavs att enskilda individer har påverkats av förbandsnedläggningar om de inte haft möjlighet att flytta till nya orter. Utöver detta har de senast årens krav på internationell tjänstgöring givit stora konsekvenser för enskilda individer, då det nästintill ansetts vara ett krav för att göra karriär i Försvarsmakten (R1, R2, R4, R5).

”officeren påverkas negativt – det är min absoluta uppfattning... det har jag så många exempel på från olika platser, där man har för mycket att göra och där man känner att man inte hinner med, och allt är viktigt... allt behöver göras, men man hinner inte göra det i alla fall. Eller där man kanske behöver tumma på ambitionsnivån då, för att nå tillräcklig bredd i uppdragslösandet” (R2).

Idag är hela Försvarsmakten påverkad av den tillväxt som pågår, med en kraftig ökning som förväntas ske på relativt kort tid. Detta ger konsekvenser för såväl verksamhet som personal, som exempelvis resursprioritering och ökad arbetsbelastning för enskilda individer. Dessvärre finns en tendens till att dagens positiva beslut om tillväxt innebär att många väljer att sluta, då de får arbeta mer till samma ersättning som tidigare. Här finns även en utmaning med att beslutsfattare behöver förstå att Försvarsmakten kommer att få en annan roll i framtiden genom att tillhöra en allians, och de hoppas och tror att politikerna förstår vad detta kommer innebära. Respondenterna förklarade att Försvarsmakten har ett viktigt ansvar i att samspelet fungerar mellan politiker och officerare, och med dagens respektfulla dialog och samsyn finns goda förutsättningar för fortsatt samverkan (R2, R3, R4).

”Just nu är ju hela Försvarsmakten påverkad... jag talar fortfarande med kollegor och har nära kontakt med Försvarsmakten i den roll jag har idag, och den beställning som är lagd från politiskt håll, med en enorm tillväxt på relativt kort tid... - det får ju konsekvenser naturligtvis ute på förbanden och för hela Försvarsmakten (R2).

5.4. Omvärld

Denna kategori beskriver hur officerarna upplevt politiska beslut kopplat till hur samhället med närliggande omvärld såg ut innan 2015 och hur den ser ut idag med nutida omvärldsbild.

5.4.1. Samhällsbild innan 2015

Respondenterna förklarade att demokratisk kontroll över Försvarsmakten skiljer sig oerhört mycket över tid, då Sverige med dess omvärld och yttre hot har förändrats genom åren.

Innan 2015 blev organisationen kontinuerligt allt mindre med lägre anslag, varpå politiska beslut skar ”ända in i märgen” på Försvarsmakten då allt skulle reduceras och sparas. Att konti-

nuerligt minska skapade en speciell relation mellan politikerna och Försvarmakten. Här upplevdes balansen mellan politiker och Försvarmakten ha en kraftig förbättringspotential, då politiker framför allt ville spara, och att ge pengar till Försvaret gav inga röster när kalla kriget var borta och inga direkta hot fanns. Vissa officerare pratade om en ”strategisk time-out”, även om inte alla delade det. Detta påverkade även engagemanget hos officerare och många slutade troligtvis av den orsaken (R5, R6).

”man hade ofta inställningen att ge pengar till försvaret – det gav inga röster i en tid då det kalla kriget var borta, man såg inget krig framför sig och pratade i militära sammanhang om en strategisk timeout, även om inte huvuddelen delade det på något sätt alltså, så blev det lite stor skillnad” (R6).

5.4.2. Nutida omvärldsbild

Respondenterna förklarade att Europa idag står inför en väldigt orolig tid med ett pågående krig sedan 2014 som har en stor inverkan på världen. Den politiska sidan har tydligt insett och förstått att alliansfrihet inte fungerar särskilt bra och är inte heller beredda att ta steget tillbaka till 1950–60-talets storlek på Försvarmakten. Därmed är ett blivande NATO-medlemskap en självklarhet och klimatet mellan Försvarmakten och politiker uppfattas bra. Resultatet visade att pendeln svängt tillbaka kraftfullt de senaste åren, varvid Försvarmaktens uppgifter har förändrats ordentligt från internationella militära insatser till ett nationellt försvar. Enligt respondenterna är det naturligt att Försvarmakten ändrat inriktning mot nationella uppgifter och de anser att myndigheten har ställt om på ett bra sätt. Uppfattningen är att tiden mellan 2009–2014 behöver läggas till handlingarna, då det idag pågår stora förändringar och mycket har vridits rätt. Idag upplevs en annan inställning från politiker gentemot Försvarmakten där upprustning sker och pengar öses in, vilket kan bero på att de försöker döva ett dåligt samvete. Här blir en utmaning för Försvarmakten att hantera medlen och nyttja dem på ett förståndigt sätt. Vidare tror respondenterna att officersyrket kommer att kräva mycket framöver, och kommer att erbjuda en stor variation som inte finns i många yrken. Dock kommer yrket innehålla en mycket tydligare internationell prägel, vilket inte bara kommer handla om internationella militära insatser, utan även utbildningar i andra länder, bidragande med personal till olika staber och olika centra. Troligtvis kommer Sverige även ha stående förband i andra länder, exempelvis i Baltikum eller på andra ställen inom ramen för European Peace Facility. Sverige behöver även kunna ta emot utländska förband för samarbete. Därmed kommer Försvarmakten och dess arbetssätt få en alltmer tydlig ”natofiering” (R1, R4, R5).

”Det har blivit en annan inställning från politikens sida gentemot Försvarmakten, och att man nu försöker rusta upp, och det öses ju in pengar i Försvarmakten på ett sätt som jag aldrig har upplevt förut. På det sättet försöker man ju också döva sitt dåliga samvete från politikens sida, men sedan är det ju en match för Försvarmakten att hantera de här medlen, och nyttja dem på ett förståndigt sätt, och det är en annan utmaning” (R1).

6. Resultatdiskussion, reflektion och fortsatt forskning

Nedan diskuteras resultaten i förhållande studiens tidigare innehåll. Vidare sker en reflektion och slutligen ges förslag till fortsatt forskning för att vidareutveckla ämnesområdet.

6.1. Resultatdiskussion

Detta avsnitt diskuterar resultat och slutsatser i relation till studiens syfte, problemformulering, tidigare forskning och teorier. Resultaten bör tolkas restriktivt då studien endast baseras på sex personers individuella upplevelser. Vidare har samhället och rådande omvärldsläge förändrats mycket genom åren.

I inledningen framgår att studiens problemformulering handlar om att militären styrs genom demokratisk kontroll av politiken för att inte bli alltför stark gentemot samhället. Detta innebär att politiker har civil överhöghet i förhållande till militären, vilket betyder att officerare underordnas såväl samhället som politiker. Idag pågår en kritisk debatt bland forskare om hur balansen mellan dessa enheter bäst kan uppnås, och utmaningen är att skapa en tillräckligt stark militär som skyddar samhället samtidigt som den ska vara underordnad folket. Idag anses officerare vara en del av samhället, vilket gör att de förväntas vara goda medborgare. Därmed riskerar de att hamna mitt emellan de funktionella och samhällseliga imperativen som militären styrs av (Huntington, 1957, 2, Caforio & Born, 2006, 154, Hedlund, 2013, 141-142 och Feaver, 1996, 159). Syftet med studien var dels att omhänderta officersprofessionens egna upplevelser av demokratisk kontroll och civil överhöghet, dels att ge ett svenskt perspektiv på dessa fenomen. Teorier som funnits i bakgrunden för studien är professionsteorin för att förstå hur officerarna upplevde sig påverkas av demokratisk kontroll och civil överhöghet. Vidare användes den civil-militära relationsteorin för att se om de funktionella och de samhällseliga perspektiven har förändrats i Sverige genom åren. I detta avsnitt besvaras dessa frågeställningar.

6.1.1. Officerares upplevelse av demokratisk kontroll och civil överhöghet

Demokratisk kontroll och civil överhöghet

Resultatet visade att såväl forskare som respondenter var överens om att demokratisk kontroll och civil överhöghet är ett självklart styrsätt över militären i demokratier. Folket väljer politiker som ska styra samhället och genom demokratisk kontroll försvaras ordningen med civil överhöghet över militären, vilket svenska officerare är tacksamma över (Caforio & Born, 2006, 153 och R1-R6). Enligt forskarna är det en utmaning att ha en tillräckligt stark militär som försvarar nationen men som samtidigt underordnas politiken, varvid konsten blir att hitta en bra balans för hur militären styrs. Civil överhöghet anses även vara problematiskt då politiker får fatta ogrundade beslut i militära sakfrågor (Lambert, 2011, 158, Hedlund, 2013, 137, Feaver, 2011, 90, 117, Bruneau, 2018, 349-350 och Burk, 2002, 8 och Ledberg, 2019, 142, 148). Enligt resultatet har balansen mellan politiker och militären i Sverige skiftat genom åren beroende på

Försvarsmaktens olika uppdrag. Flera respondenter upplevde obalans mellan politiker och Försvarsmakten i början av 2000-talet, då många förband lades ner och Försvarsmaktens huvuduppgift blev internationella insatser. Dock menar en respondent att detta förbättrade balansen, då Försvarsmakten fick ett nytt fokus. Idag anses dialogen vara konstruktiv och balansen har utjämnats. Detta innebär att svenska officerare har respekt för överhöghet av politiska beslut och att samhällets behov behöver ställas i relation till Försvarsmaktens (R1, R2, R4, R5, R6). Därmed är min slutsats att demokratisk kontroll och civil överhöghet upplevs vara positivt och är självklart för svenska officerare. Trots utmaningar har de full respekt och förståelse för styrsystemet, vilket idag anses väl inarbetat och naturligt.

Starka och välfungerande relationer

Flera forskare menar att eftersom militären är beroende av ekonomiska medel riskerar politiken att utmanas, varvid välfungerande relationer mellan politiker och militären behövs. Officerskåren behöver anpassas till både staten, samhället och Försvarsmakten, vilket kan upplevas utmanande och skapa konflikter. Vidare leder det ofta till bristande förståelse och kommunikationsproblem (Böhme et al., 1996, förord 2-3, 106, Burk, 2002, 8 och Ledberg, 2019, 10-11, 141). Enligt resultatet upplevde respondenterna otydliga dialoger och friktioner i samarbetsklimatet mellan Försvarsmakten och politiker under tidigt 2000-tal då parterna ville åt olika håll. Försvarsmakten upplevdes vara försiktig gentemot politikerna och balansen var otydlig, vilket påverkade det nationella försvaret negativt. Idag har detta ändrats och nu sker öppna och löpande dialoger varvid politiker upplevs vara lyhörda gentemot Försvarsmakten (R1, R3, R4, R5, R6). Därmed drar jag slutsatsen att relationen mellan politiker och Försvarsmakten har varierat över åren, men att det idag förekommer välfungerande dialoger, ett gott samarbetsklimat med ömsesidig lyhördhet och respekt från båda parter. Försvarsmakten behöver vara ärlig med olika behov, samtidigt som politikerna väger dessa gentemot samhällets övriga behov. Dock behöver officerare i slutändan anpassa sig till politiska beslut.

Politikers kunskap om Försvarsmakten

Enligt Bruneau har politiker mandat att bestämma över militära frågor trots lägre sakkunskap än militärer, vilket kan missgynna nationen (Bruneau, 2018, 349-350). Här menar Böhme och Agrell att det krävs kunskap och förståelse om militär verksamhet för att kunna styra militären, vilket kan främjas genom allmän värnplikt som leder till samhällsförankring. Dock har dagens värnplikt blivit alltmer samhällsinriktad och officersyrket anses idag vara ett vanligt arbete (Böhme et al., 1996, 109 och Agrell, 1990, 206). Mina resultat verifierar den bild som ges av Böhme och Agrell då respondenterna förväntar sig att politiker inhämtar försvarspolitisk kunskap, då de har ett övergripande ansvar över Försvarsmakten. Respondenternas uppfattning är att kompetens och insikter saknats hos politiker inför försvarspolitiska beslutsfattanden, varvid krav bör ställas på representanter i försvarsutskottet att de är insatta i aktuella frågeställningar. Detta anses dock ha blivit bättre de senaste åren. Vidare ansåg respondenterna det som olyckligt att värnplikten och den allmänna mönstringen lades vilande i alltför många år, vilket troligtvis ledde till en minskad förståelse och acceptans av Försvarsmakten från den svenska

befolkningen (R1-R6). Här är min slutsats att politiker behöver vara insatta i militär kunskap för att kunna fatta beslut om militära frågeställningar. Att vara folkvald innebär ansvarstagande gentemot Sveriges befolkning, vilket även torde innebära en skyldighet att vara insatt i aktuella frågeställningar. Vidare kan den vilande värnplikten ha bidragit till att Försvarsmakten tappat folkförankring under senare år, vilket skulle kunna innebära att färre politiker har insyn i Försvarsmakten idag.

Nya arbetsuppgifter och prioriteringar

Enligt Caforio och Born kan demokratisk kontroll vara utmanande i dagen samhälle med en global mångfacetterad hotbild och ständigt nya uppgifter att lösa. Detta riskerar att leda till att militären avstår från att följa politiska beslut till förmån från tidigare prioriterade arbetsuppgifter (Caforio & Born, 2006, 152-153). Tvärt emot vad Caforio och Born säger, pekar mina resultat på att officerare är vana vid att hantera nya komplexa arbetsuppgifter som konkurrerar med tidigare viktiga arbetsuppgifter. Politiker anses vara officerares arbetsgivare, varvid de sätter ramarna och talar om vilka uppgifter som ska lösas. Därmed accepteras nya uppgifter utan problem i Försvarsmakten och officerare gör som de blir tillsagda, vilket varken upplevs konstigt eller problematiskt. Detta innebär även att det inte finns någon risk med att Försvarsmakten inte följer politiska beslut. Däremot visar resultatet att det är viktigt att Försvarsmakten får tillräckliga resurser för att kunna lösa tilldelade uppgifter, och att dessa utöver pengar består utav tid, personal, övningsverksamhet och samövningsfaktorer (R1-R6). Därmed är min slutsats att officerare accepterar nya komplexa arbetsuppgifter som tilldelas, trots att viktiga arbetsuppgifter riskerar att hamna i skymundan. Här behöver Försvarsmakten tilldelas de resurser som behövs för att lösa uppgifterna vilket innefattar såväl pengar, tid, personal, övningsverksamhet samt möjlighet till samverkan. Vidare krävs att politiker prioriterar, så Försvarsmakten vet vart fokus ska ligga.

Ingen tar ansvar för helheten

Enligt Agrell skyllde politiker och militären på varandra efter nedskärningar av Försvarsmakten på 1980-talet och senare, men ingen tog ansvar för helheten (Agrell, 1990, 204). Här verifierar mina resultat Agrells bild, då respondenterna menar att politiker kan ha svårt ta ansvar över beslut som inte faller väl ut. Exempelvis fick Försvarsmakten bära skuld när anslagsförordningen förändrades och det saknades pengar, varvid myndigheten anklagades för att ha skapat "svarta hål" i planeringen. Ett annat exempel är när materielanskaffningen reducerades kraftigt trots avrådan från Försvarsmakten. Dock menar en respondent att han upplevt politikernas fulla stöd och ansvarstagande vid känsliga och skarpa lägen. Dagens dilemma handlar om att Försvarsmakten rustas ner utan medlemskap i någon allians, vilket innebär att Sverige ska kunna försvaras utan hjälp. Här behöver politiker även ta ansvar för landet inom de alliansfria frågorna (R1, R3, R4, R5, R6). Slutsatsen är att svenska officerare anser att politiker med mandat att styra över Sverige, vilka ställt uppgifter och tilldelat resurser, förväntas ta det övergripande

ansvaret över sina beslut – både i med- och i motvind. Faran är annars att förtroendet för systemet urholkas och att det uppstår en misstroendesituation mellan politiker och Försvarmakten, vilket kan vara farligt.

Officerares kompetens och erfarenhet

Enligt Huntington och Ledberg anses officersyrket vara begränsat, då officerare saknar utbildning utöver sin sakkunskap. Ändå förväntas de bidra till samhället genom att lösa viktiga uppgifter för stunden. Detta innebär att de behöver utbildning och kompetens utifrån nya arbetsuppgifter och uppdrag, vilket kan vara utmanande (Huntington, 1957, 70 och Ledberg, 2019, 10-11, 103). Här pekar mina resultat tvärt emot det som Huntington och Ledberg säger, då samtliga respondenter fått den utbildning som krävs för att kunna lösa komplexa uppgifter såväl nationellt som internationellt. Utöver studier i Sverige hade flera respondenter studerat utomlands, vilket givit dem nya perspektiv och djup kunskap. Dock finns en risk med alltför mycket utbildning, då det krävs produktionstid i olika befattningar för att bli en duglig officer. Det svenska systemet upplevdes vara fantastiskt där respondenterna utvecklats i egen takt (R1-R6). Därmed är min slutsats att svenska officerare får den utbildning som behövs för att kunna hantera nya komplexa uppgifter och att vara en del av det civila samhället, och ingen av officerarna nämnde några utmaningar kring detta.

Lojalitet och lydnad

Enligt Hedlund och Huntington fattar politiker beslut om strategiska målsättningar och militären verkställer dem, vilket främjar militär effektivitet och säkerhet. För att snabbt kunna acceptera politiska beslut krävs lojalitet gentemot politiker. Då politiker är överordnad militär makt behöver officersyrket ha en lydnadskultur med en hierarkisk ordning och utan denna anses inte militären fungera (Hedlund, 2013, 137 och Huntington, 1957, 73-78). Här bekräftar mina resultat Hedlund och Huntingtons uppfattningar, vilket visade att officerare är fostrade till att vara lojala gentemot politiker och att det är självklart att följa politiska beslut. Dock uttrycker officerare sin uppfattning och eventuella konsekvenser, men när beslut är fattat finns respekt och förståelse för olika politiska ställningstaganden. Lojalitet ansågs vara ett adelstecken och det var självklart att följa demokratiskt fattade beslut (R1-R6). Min slutsats är att officerare måste vara lojala gentemot politiker då de är Försvarmaktens uppdragsgivare och således även dess chefer. Svenska officerare lyder politiska beslut, oavsett vad de handlar om. Dock förväntas officerare ta ansvar och bidra med yrkeskunskap för att kunna påverka beslut i lämplig riktning.

6.1.2. Officerares påverkan av demokratisk kontroll och civil överhöghet

Huntington och Ledberg beskriver utmaningar med att hantera officerskårens relation till staten och samhället då officerare ofta hamnar mellan olika krav, vilket kan orsaka konflikter (Huntington, 1957, 2, 19 och Ledberg, 2019, 10-11, 103). Enligt professionsteorin besitter

officerare komplexa expertkunskaper som är viktiga för staten, och för att lyckas med militära uppdrag krävs ett autonomt yrkesutövande. Därmed är det nästintill omöjligt för politiker att detaljstyra militär verksamhet (Ledberg, 2019, 22-23). Mina resultat går tvärt emot Ledbergs bild då respondenterna anser att den svenska officersprofessionen endast påverkas positivt av demokratisk kontroll och civil överhöghet. Lojalitet gentemot politiken är självklart, varvid officerare förhåller sig styrsystemet. Tanken är att professionen inte ska behöva påverkas, då det endast är högre officerare som för dialog med politiken. Genom dagens tillväxt kommer officersprofessionen framöver sannolikt att påverkas positivt och bli bättre genom att exempelvis delta i fler skarpa insatser, ge stöd och utbilda ukrainska soldater, anslutning till NATO och att lära av andra. Respondenterna hoppas dock att politikerna förstår vad tillhörighet i en allians innebär för officersprofessionen. För enskilda individer har politiska beslut bland annat inneburit förbandsnedläggningar, där officerare har behövt sluta i Försvarsmakten om de inte haft möjlighet att flytta, internationella insatser vilka nästintill varit krav för att göra karriär i Försvarsmakten och en alltför stor arbetsbelastning med otillräckliga resurser, vilket resulterat i frustration och trötthet över att inte kunna leverera som tänkt (R1, R2, R4, R5). Därmed är min slutsats att dagens officerare är en del av samhället, vilket har utvecklats enormt sedan Huntington skrev sitt verk på 1950-talet. Balansen mellan Försvarsmakten, samhället och politiska beslut upplevdes inte vara något större problem, vilket indikerar att det kanske är lättare att ha balans idag än tidigare. Samtidigt riskerar enskilda individer att hamna mellan samhällets krav på goda medborgare och Försvarsmaktens krav som exempelvis vid oförmåga att kunna flytta till nya orter eller delta i internationella militära insatser på grund av familjeskäl. Utöver detta är min uppfattning att det bland officerare behöver talas öppet om hur de kan förhålla sig till utmaningen med att ställda uppgifter inte kan lösas utan tillräckliga resurser.

6.1.3. De funktionella och samhällseliga imperativen

Respondenterna förklarade att demokratisk kontroll över Försvarsmakten skiljer sig mycket över tid, då det yttre hotet mot landet har förändrats genom åren. Därmed blev det intressant att se om de funktionella och samhällseliga imperativen har förändrats genom respondenternas aktiva tjänstgöringstid. Som tidigare nämnts styrs militären av de funktionella- och samhällseliga imperativen, och demokratisk kontroll krävs för att få balans mellan krafterna enligt den civil-militära relationsteorin. Det funktionella imperativet ökar vid stora yttre hot, varvid även militärens autonomi ökar. När det yttre hotet är lågt finns lägre krav på militär säkerhet, varvid det funktionella imperativet minskar (Huntington, 1957, 2, Caforio & Born, 2006, 154, Hedlund, 2013, 141-142 och Feaver, 1996, 159). Resultatet visade att innan 2015 fick Försvarsmakten ständigt sänkta anslag och det fanns en kraftig förbättringspotential i balansen mellan politiker och Försvarsmakten. Detta innebar att myndigheten blev mindre och det pratades även om en ”strategisk time-out”. Idag står Europa inför oroligheter med ett pågående krig sedan 2014, vilket har en stor inverkan på världen. Här har politiker insett att alliansfrihet inte fungerar, vilket aktualiserat ett NATO-medlemskap. Idag upplevs klimatet vara bra mellan Försvarsmakten och politiker, och nu är återigen fokus på det nationella försvaret. Vidare tillåts Försvarsmakten idag att arbeta med målstyrning i stället för tidigare detaljstyrning, vilket gör att flera tillvägagångssätt kan användas för att uppnå målsättningar (R1-R6). Min slutsats är att jag ser

kopplingar till att de funktionella och samhällliga imperativen har skiftat över tid för styrning av Försvarmakten. Innan 2015 är min uppfattning att det samhällliga imperativet var starkt då det saknades yttre hot mot Sverige, varpå ett lägre krav på militär säkerhet fanns. Här minskade myndigheten i storlek, och verksamheten styrdes av sociala drivkrafter som att exempelvis använda Försvarmakten utomlands eller att bidra med stöd till samhället. Efter 2015 uppfattar jag att det funktionella imperativet har ökat, och så även det yttre hotet mot samhället. Tecken på detta är att Försvarmaktens anslag har ökat och att det idag pågår en kraftig tillväxt i myndigheten. Utöver detta blir Försvarmakten målstyrt idag, vilket gör att myndigheten kan agera mer autonomt än vid tidigare detaljstyrning.

6.2. Reflektion

Resultaten visade att samtliga respondenter lyder och är okritiska till politiken, trots att politiker handlar tvärt emot Försvarmaktens intressen, exempelvis vid förbandsnedläggningar. Därmed ställer jag mig frågande till om det sociala ansvaret är drivkraften bakom att professionen är lojal och lyder politiken blint? Är det ett specifikt svenskt fenomen eller är det vanligt förekommande i alla demokratier? Vidare ställer jag mig undrande till om respondenterna verkligen var helt ärliga eller om de fortfarande känner lojalitet gentemot Försvarmakten då de har en nära kontakt med kamrater inom myndigheten?

Studien genomfördes på sex pensionerade högre yrkesofficerare vilket innebär att de inte längre representerar dagens officerskår. Dock är det officerare som ganska nyligen gått i pension och som tjänstgjort med många av dagens officerare. Vidare är de är skolade i samma utbildningssystem och har troligtvis liknande social bakgrund, vilket gör att de representerar en homogen målgrupp. Dock utgörs officerskåren av en väldigt homogen målgrupp, vilket gör urvalet representativt. Genom att respondenterna arbetat på högsta militära nivå är min uppfattning att de representerar ledarskapet för officersprofessionen, men att resultat inte är generaliserbart på hela professionen.

För att uppnå ett bättre resultat hade det varit gynnsamt med en urvalsgrupp som bättre representerar könsfördelningen i Försvarmakten. Dock finns det inte särskilt många kvinnor på den nivån som gått i pension ännu. Vidare studeras endast officerares uppfattning om balansen mellan politiker och militärer. För att få en mer nyanserad bild hade det varit lämpligt att även intervjua politiker i studien då parterna förväntas samarbeta. Detta var dock inte möjligt på grund av tidsbrist. Ytterligare en reflektion är att den civil-militära relationsteorin och Huntingtons syn på balansen mellan politiker och officerare är förlegad då officerare idag är en del av det svenska samhället vilket har utvecklats mycket sedan "*The soldier and the state*" skrevs.

6.3. Fortsatt forskning

För att demokratisk kontroll ska fungera optimalt är min uppfattning att det behövs två engagerade parter, vilka behöver visa respekt och förståelse för varandras behov. Här behöver politiker och Försvarmakten vara lyhörda gentemot varandra, då detta är ett samarbete och en interaktion mellan två parter som behöver fungera.

I denna studie har jag endast intervjuat officerare om hur detta samspel och samarbete upplevs fungera. Som förslag till framtida forskning föreslår jag härmed en studie där politiker intervjuas om hur de upplever samarbetet med Försvarmakten. Detta i syfte att få transparens och förståelse från båda håll i hur detta samspel fungerar, och samtidigt erhålla en alltmer nyanserad bild av hur demokratisk kontroll av Försvarmakten fungerar i Sverige.

7. Referenser

7.1. Litteraturförteckning

Agrell, W. (1990). *Det välorganiserade nederlaget*. 1. uppl. Ordfront.

Böhme, K. R., Huldt, B., Stålvant, E., & Zetterberg, K. (1996).

SOU 1996:130, Rapport - De två kulturerna, om den civila och militära sektorns försök att styra varandra under fyra sekler.

URL: <https://filedn.com/ljdBas5OJsrLJOq6KhtBYC4/forarbeten/sou/1996/sou-1996-130.pdf>
(Hämtad: 2023-09-23)

Bruneau, T. C. (2018). A conceptual framework for the analysis of civil-military relations and intelligence. *Defense & Security Analysis*, 34 (4), 345–364.

DOI: <https://doi.org/10.1080/14751798.2018.1529085>

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3.uppl. Liber.

Burk, J. (2002). Theories of Democratic Civil-Military Relations. *Armed Forces and Society*, 29 (1), 7–29.

DOI: <https://doi.org/10.1177/0095327X0202900102>

Caforio, G., & Born, H. (2006). Democratic Control of Armed Forces. In *Handbook of the Sociology of the Military* (1. Uppl., 155–161). London: Springer.

Campbell, P. (2019). Military autonomy: its origins, limits, and the politico-military dialectic of war. *Defence Studies*, 19 (3), 277–296.

DOI: <https://doi.org/10.1080/14702436.2019.1634472>

Clausewitz, C. von. (1991). *Om kriget*. Bonnier fakta.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., Wägnerud, L (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*; 5.uppl. Wolters Kluwer.

Feaver, P. D. (1996). The Civil-Military Problematique: Huntington, Janowitz, and the Question of Civilian Control. *Armed Forces and Society*, 23 (2), 149–178.

DOI: <https://doi.org/10.1177/0095327X9602300203>

Feaver, P. D. (2011). The Right to Be Right: Civil-Military Relations and the Iraq Surge Decision. *International Security*, 35 (4), 87–125.

DOI: https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00033

Graneheim, U.H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24, 105–112.

DOI: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001>

Hedlund, E. (2013). Civil–Military Control over the Swedish Military Profession. *Armed Forces and Society*, 39 (1), 135–157.

DOI: <https://doi.org/10.1177/0095327X11426256>

Huntington, S. P. (1957). *The soldier and the state: the theory and politics of civil-military relations*. Harvard University Press.

Kohn, R. H. (2013). First Priorities in Military Professionalism. *Orbis (Philadelphia)*, 57(3), 380–389.

DOI: <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2013.05.005>

Kyaw, Y. P. (2021). Collective Democratic Control of the Armed Forces. *Journal of Political & Military Sociology*, 47 (1), 1-30.

DOI: <https://doi.org/10.5744/jpms.2020.1000>

Lambert, A. (2011). From Civil-Military Relations Towards Security Sector Governance. *European Political Science*, 10 (2), 157–166.

DOI: <https://doi.org/10.1057/eps.2011.4>

Ledberg, S. K. (2019). *Officeren, staten och samhället : ett professionsperspektiv*. Nordic Academic Press.

Malterud, K. (2001). Qualitative research: standards, challenges, and guidelines. *THE LANCET*, 358, 483–88.

DOI: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(01\)05627-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(01)05627-6)

Patel, R., & Davidsson, B (2019). *Forskningsmetodikens grunder; Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 5. uppl. Lund: Studentlitteratur.

SVT Nyheter, 2007: *Försvarsminister Odenberg avgår*.

URL: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/forsvarsminister-odenberg-avgar>

(Hämtad: 2023-09-29)

Vetenskapsrådet 2017, God forskningssed:

URL: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

(Hämtad: 2023-09-23)

7.2. Intervjuer

Intervju genomförd med:	Grad:	Datum:
Respondent 1	Konteramiral	230823
Respondent 2	Överste	230823
Respondent 3	Överste	230823
Respondent 4	Överste	230828
Respondent 5	Konteramiral	230828
Respondent 6	Generallöjtnant	230901

7.3. Tabellförteckning

Tabell 1	Förteckning över respondenter fördelat på kön, grad, tidigare förbandschef och försvarsgren.
Tabell 2	Resultattabell med tema, kategorier och underkategorier.